

Adrianna Ogonowska*

**USTAWA O ZUŻYTYM SPRZĘCIE ELEKTRYCZNYM
I ELEKTRONICZNYM – PRZEGLĄD WYBRANYCH ZMIAN
W SYSTEMIE GOSPODAROWANIA ELEKTROODPADAMI**

Streszczenie

W niniejszym opracowaniu zwrócono uwagę na najważniejsze zmiany w systemie gospodarowania elektroodpadami, które weszły w życie 1 stycznia 2016 r. Celem poniższych rozważań jest pogłębiona analiza obecnie obowiązującego stanu prawnego w zakresie dotyczącym zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz porównanie go z rozwiązaniami dotychczasowymi.

Słowa kluczowe: zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, elektroodpady, nowa ustawa o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym

Wprowadzenie

Od dnia 1 stycznia 2016 r. obowiązuje nowa ustawa o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym¹, która 11 września 2015 r. została uchwalona przez Sejm. Jej wprowadzenie do porządku prawnego stało się zasadne, gdyż dokonywanie kolejnych nowelizacji ustawy dotychczasowej spowodowałyby jej nieczytel-

* mgr Adrianna Ogonowska, Katedra Prawa Ochrony Środowiska Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, adres e-mail adrianna.ogonowska@wpiaus.pl

¹ Ustawa z dnia 11 września 2015 r. o zużytych sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz.U. z 2015 r., poz. 1688), zwana dalej: „u.z.s.e.e.”.

ność i trudności w stosowaniu. Według przewidywań ustawodawcy liczne zmiany w zakresie gospodarki elektroodpadami powinny przyczynić się do usprawnienia funkcjonowania tego systemu. Nowa u.z.s.e.e zastąpiła ustawę z 29 lipca 2005 r.² o tym samym tytule, zapewniając jednocześnie pełną transpozycję dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego³. Należy podkreślić, iż termin implementacji wspomnianej dyrektywy do polskiego porządku prawnego upłynął 14 lutego 2014 r. Natomiast jej główne założenia, dotyczące w szczególności zmian w zakresie grup sprzętu podlegającym przepisom, obowiązków wprowadzających sprzęt i prowadzących zakłady przetwarzania, wyższych poziomów zbierania zużytego sprzętu dla wprowadzających sprzęt, odzysku i recyklingu zużytego sprzętu, wyznaczyły kierunek zmian dla polskiego ustawodawcy⁴. Nowa u.z.s.e.e., podobnie jak dyrektywa 2012/19/UE, ma efektywniej harmonizować interes ochrony środowiska z interesem ekonomicznym⁵. Nadrzędnym celem jej wprowadzenia do porządku prawnego było uregulowanie wymagań sprzętu elektrycznego i elektronicznego wprowadzanego na polski rynek oraz zasad postępowania ze użytym sprzętem w sposób zapewniający zarówno bezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzi, jak i ochronę środowiska. Ponadto, co niezmiernie ważne, wprowadzenie nowych regulacji ma umożliwić polskim podmiotom działanie w systemie na takich samych zasadach, jak podmiotom z pozostałych państw członkowskich.

Pojęcie sprzętu elektrycznego i elektronicznego

W pierwszej kolejności należy podkreślić, iż o zaklasyfikowaniu danego urządzenia do kategorii sprzętu elektrycznego lub elektronicznego na podstawie dotychczasowej ustawy decydowało spełnienie dwóch przesłanek⁶. Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 10 dotychczasowej ustawy musiało być to urządzenie, którego prawidłowe działanie

² Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o użytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1155 ze zm.), zwana dalej: „dotychczasowa ustawa”.

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/19/UE z dnia 4 lipca 2012 r. w sprawie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (Dz. Urz. UE z 2012 r., L 197, s. 38 ze zm.), zwana dalej: „dyrektywa 2012/19/UE”.

⁴ J. Zyśk, *Nowa dyrektywa WEEE, „Odpady i Środowisko”* 2012, nr 1, s. 29.

⁵ K. Majewska, *Nowelizacja dyrektywy WEEE, „Recykling”* 2012, nr 3, s. 16.

⁶ B. Draniewicz, *Zakres obecnej i planowanej ustawy o ZSEE, „Odpady i Środowisko”* 2014, nr 6, s. 58; G. Wiśniewski, w: *Ustawa o użytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym. Komentarz*, red. M. Duczmał, wyd. 1, Warszawa 2009, s. 52.

było uzależnione od dopływu prądu elektrycznego lub od obecności pól elektromagnetycznych oraz mogące służyć do wytwarzania, przesyłu lub pomiaru prądu elektrycznego lub pól elektromagnetycznych i zaprojektowane do użytku przy napięciu elektrycznym nieprzekraczającym 1000 V dla prądu przemiennego oraz 1500 V dla prądu stałego. Po drugie musiało przynależeć do jednej z 10 grup sprzętu wymienionych w załączniku nr 1 do dotychczasowej ustawy, co nadawało zakresowi jej zastosowania charakter zamknięty. Przepisy nowej u.z.s.e.e. przewidują rozszerzenie zakresu pojęcia sprzętu elektrycznego i elektronicznego, które jednak nastąpi dopiero od 1 stycznia 2018 r. Od tego momentu zakres jej stosowania będzie cechował się otwartością, czego konsekwencją będzie możliwość uznania za sprzęt każdego urządzenia spełniającego definicję sprzętu w rozumieniu nowej u.z.s.e.e.⁷ oraz niemieszczącego się w żadnej z kategorii wyłączeń⁸. Warto zaakcentować, że nowa u.z.s.e.e. wskazuje zarówno grupy sprzętu elektrycznego i elektronicznego mające zastosowanie do dnia 31 grudnia 2017 r. (w załączniku nr 6), jak i grupy sprzętu elektrycznego i elektronicznego stosowane od 1 stycznia 2018 r. (w załączniku nr 1). Co istotne, od 1 stycznia 2018 r. nastąpi zmniejszenie kategoryzacji grup⁹. Zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny będzie należało przyporządkowywać do jednej z 6 grup (nie zaś 10 jak dotychczas), tj.: sprzęt działający na zasadzie wymiany temperatury, ekrany, monitory i sprzęt zawierający ekrany o powierzchni większej niż 100 cm², lampy, sprzęt wielkogabarytowy (którykolwiek z zewnętrznych wymiarów przekracza 50 cm), sprzęt małogabarytowy (żaden z zewnętrznych wymiarów nie przekracza 50 cm), małogabarytowy sprzęt informatyczny i telekomunikacyjny (żaden z zewnętrznych wymiarów nie przekracza 50 cm). Ustawodawca określił również rodzaje sprzętów należących do poszczególnych grup. Jednak, co istotne, wyliczenie to ma charakter jedynie przykładowy. W następstwie tego do każdej z grup będzie można przyporządkować dowolne urządzenie spełniające definicję sprzętu. Należy podkreślić, że zmienione grupy uwzględniają również koszty przetwarzania danego sprzętu, co ma na celu poprawę poziomu wywiązywania się przedsiębiorców z ich ustawowych obowiązków.

⁷ Jest to urządzenie, którego prawidłowe działanie jest uzależnione od dopływu prądu elektrycznego lub od obecności pól elektromagnetycznych, oraz urządzenie mogące służyć do wytwarzania, przesyłu lub pomiaru prądu elektrycznego lub pól elektromagnetycznych, które są zaprojektowane do użytku przy napięciu elektrycznym nieprzekraczającym 1000 V dla prądu przemiennego i 1500 V dla prądu stałego – art. 4 ust. 1 pkt 13 u.z.s.e.e.

⁸ E. Badowska-Domagala, M. Górski, w: *Prawo ochrony środowiska*, red. M. Górski, wyd. 2, Warszawa 2014, s. 357.

⁹ Z. Bukowski, *Prawo gospodarki odpadami*, wyd. 1, Poznań 2014, s. 207.

Kolejną znaczącą kwestią, która wymaga przeanalizowania, jest zmodyfikowanie katalogu wyłączeń z przedmiotowego zakresu ustawy poprzez jego zwiększenie. Dotychczasowa ustawa o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym nie znajdowała zastosowania do sprzętu służącego ochronie bezpieczeństwa Rzeczypospolitej Polskiej (jeżeli ten sprzęt był przeznaczony wyłącznie do celów wojskowych), odpadów promieniotwórczych oraz sprzętu będącego częścią składową urządzenia, które nie było sprzętem w rozumieniu przepisów dotychczasowej ustawy. Na tle aktualnie obowiązującego stanu prawnego przepisów nowej u.z.s.e.e. nie stosuje się do sprzętu niezbędnego dla ochrony podstawowych interesów bezpieczeństwa państw członkowskich (w tym broni, amunicji oraz materiałów wojskowych przeznaczonych wyłącznie do celów wojskowych) oraz sprzętu specjalnie zaprojektowanego i zainstalowanego jako część urządzenia, do którego nie stosuje się przepisów u.z.s.e.e. i który może spełniać swoją funkcję tylko jako część tego urządzenia, oraz żarówek żarnikowych. Jednak należy zaakcentować, iż katalog ten z dniem 1 stycznia 2018 r. zostanie znacznie rozszerzony. Od tej chwili wyłączenia od stosowania przepisów nowej u.z.s.e.e. będą odnosić się dodatkowo do innych kategorii sprzętu wymienionych w art. 2 ust. 2 pkt od 4 do 10 u.z.s.e.e.¹⁰

¹⁰ „Przepisów ustawy nie stosuje się do następującego sprzętu:

1) niezbędnego dla ochrony podstawowych interesów bezpieczeństwa państw członkowskich, w tym broni, amunicji oraz materiałów wojskowych, przeznaczonych wyłącznie do celów wojskowych; 2) specjalnie zaprojektowanego i zainstalowanego jako część urządzenia, do którego nie stosuje się przepisów ustawy i który może spełniać swoją funkcję tylko jako część tego urządzenia; 3) żarówek żarnikowych; 4) przeznaczonego do wystrzeliwania w przestrzeń kosmiczną; 5) wielkogabarytowych stacjonarnych narzędzi przemysłowych; 6) wielkogabarytowych stałych instalacji, z wyłączeniem urządzeń, które nie są specjalnie zaprojektowane i zainstalowane jako część tych instalacji, rozumianych jako wielkogabarytowe zespoły różnego rodzaju aparatury oraz, w stosownych przypadkach, innych urządzeń, które łącznie spełniają następujące warunki: a) są montowane, instalowane i odinstalowywane przez profesjonalny personel, b) są przeznaczone do trwałego użytkowania jako część budynku lub konstrukcji w określonej wcześniej i stałej lokalizacji, c) mogą być zastąpione wyłącznie tym samym, specjalnie zaprojektowanym sprzętem; 7) środków transportu osób lub towarów, z wyłączeniem nieposiadających homologacji elektrycznych pojazdów dwukołowych; 8) maszyn ruchomych nieporuszających się po drogach, rozumianych jako maszyny z pokładowym źródłem zasilania, których funkcjonowanie wymaga poruszania się albo ciągłego lub półciągłego przemieszczania się między następującymi po sobie stałymi miejscami pracy, udostępnianych wyłącznie do użytku profesjonalnego; 9) przeznaczonego wyłącznie do celów badań i rozwoju, udostępnianego wyłącznie w ramach transakcji B2B; 10) wyrobów medycznych i wyrobów medycznych do diagnostyki *in vitro*, wyposażenia wyrobów medycznych i wyposażenia wyrobów medycznych do diagnostyki *in vitro* w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 33, 34, 38 i 39 ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o wyrobach medycznych (Dz.U. z 2015 r., poz. 876), w przypadku gdy mogą być źródłem zakażeń przed zakończeniem okresu ich eksploatacji, a także do aktywnych wyrobów medycznych do implantacji w rozumieniu art. 2 ust. 1 pkt 1 tej ustawy”.

Pozycja wprowadzającego sprzęt

Dokonując omówienia najważniejszych zmian w gospodarowaniu elektroodpadami, nie sposób pominąć kwestii odpowiedzialności wprowadzającego sprzęt. W pierwszej kolejności należy zwrócić uwagę na nową definicję wprowadzającego sprzęt, zgodnie z którą jest nim osoba fizyczna, jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej lub osoba prawna, która bez względu na wykorzystywaną technikę sprzedaży, w tym za pomocą środków porozumiewania się na odległość, ma siedzibę na terytorium kraju i produkuje sprzęt pod własną nazwą lub znakiem towarowym, lub wprowadza do obrotu pod własną nazwą lub znakiem towarowym na terytorium kraju sprzęt zaprojektowany lub wyprodukowany dla niego, ma siedzibę na terytorium kraju i pod własną nazwą lub znakiem towarowym odsprzedaje na terytorium kraju sprzęt wytworzony przez inne podmioty (odsprzedającego nie uznaje się za wprowadzającego sprzęt, jeżeli na sprzęcie znajdują się nazwa lub znak towarowy wprowadzającego sprzęt), lub ma siedzibę na terytorium kraju i wprowadza do obrotu w ramach swojej działalności sprzęt z innego niż Rzeczpospolita Polska państwa członkowskiego lub państwa niebędącego państwem członkowskim. Warto podkreślić, że nie traktuje się jako wprowadzających sprzęt podmiotów, które realizują finansowanie na zasadzie wyłączności na podstawie umowy finansowej, chyba że jednocześnie działają oni jako wprowadzający sprzęt. Reasumując, nowa definicja została rozszerzona względem tej występującej w ustawie dotychczasowej. Aktualnie bowiem, jak już zostało wspomniane, obejmuje swoim zakresem zarówno producentów sprzętu, odsprzedających sprzęt innych dostawców pod własnym oznaczeniem, odsprzedających sprzęt pochodzący z innego państwa oraz sprzedających sprzęt za pomocą środków porozumiewania się na odległość.

Przechodząc do kwestii odpowiedzialności wprowadzającego sprzęt, należy podkreślić, że zgodnie z nowymi przepisami ponosi on pełną odpowiedzialność za gospodarowanie odpadami, które powstają z produktów wprowadzanych przez niego na rynek krajowy. Realizowanie ustawowych obowiązków przez wprowadzającego sprzęt za pośrednictwem organizacji odzysku sprzętu elektrycznego i elektronicznego nie powoduje zwolnienia go od odpowiedzialności. W konsekwencji podpisanie umowy ze wspomnianą organizacją nie spowoduje przejścia przez nią wszystkich obowiązków, w szczególności odpowiedzialności za osiągnięcie poziomów zbiórki oraz odzysku i recyklingu¹¹. Wprowadzenie

¹¹ M. Baściuk, *Nowa ustawa oznacza zmiany na rynku ZSEE*, „Odpady i Środowisko” 2015, nr 4, s. 48.

takiego mechanizmu przez ustawodawcę należy uznać za słuszne, gdyż prowadzi do zwiększenia świadomości ustawowych obowiązków po stronie wprowadzających sprzęt. W konsekwencji dokonanie wyboru organizacji odzysku następuje z większą starannością, a kryterium konkurencyjnej ceny przestaje być wartością pierwszorzędną, ustępując miejsca gwarancji osiągnięcia poziomu zbiórki odzysku i recyklingu.

Na nowo zostały również sformułowane niektóre obowiązki wprowadzających sprzęt. Jednym ze nich jest obowiązek osiągnięcia minimalnych rocznych poziomów zbierania zużytego sprzętu, który od 1 stycznia 2018 r. wzrośnie do 40% średniorocznej masy sprzętu wprowadzonego do obrotu (natomiast w przypadku lamp wzrośnie aż do 50%)¹². Dotychczas, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 31 grudnia 2010 r. w sprawie minimalnych rocznych poziomów zbierania zużytego sprzętu¹³, poziom ten wynosił o 5 punktów procentowych mniej. Ponadto, w nowej u.z.s.e.e. nie została powtórzona regulacja prawna zwalniająca wprowadzającego sprzęt przeznaczony dla gospodarstw domowych od obowiązku osiągnięcia minimalnego rocznego poziomu zbierania zużytego sprzętu w postaci opraw oświetleniowych, w których łączna masa metali, minerałów, szkła lub drewna przekracza 90% masy wyrobu. Należy dodatkowo podkreślić, że w okresie od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2017 r. na wprowadzającym sprzęt ciąży obowiązek osiągnięcia minimalnych rocznych poziomów zbierania zużytego sprzętu, które wynoszą nie mniej niż 40% średniorocznej masy sprzętu wprowadzonego do obrotu. Z kolei w przypadku sprzętu oświetleniowego, z wyjątkiem opraw oświetleniowych do lamp fluorescencyjnych oraz pozostałego sprzętu oświetleniowego do celów rozpraszania lub regulacji światła, poziom ten powinien wynieść nie mniej niż 50% średniorocznej masy sprzętu wprowadzonego do obrotu. Celem uwypuklenia zauważalnej w tym przypadku tendencji wzrostowej należy wskazać, że od 1 stycznia 2021 r. wprowadzający będą musieli zapewnić zebranie aż 65% średniorocznej masy

¹² W świetle nowej u.z.s.e.e. średnioroczna masa sprzętu wprowadzonego do obrotu to średnia masa sprzętu wprowadzonego do obrotu w trzech poprzednich latach kalendarzowych przez danego wprowadzającego sprzęt. Jeżeli wprowadzający sprzęt nie wprowadzał do obrotu sprzętu przez 3 lata, średnią masę sprzętu liczy się odpowiednio za 2 poprzednie lata kalendarzowe lub za poprzedni rok kalendarzowy, w których nastąpiło wprowadzenie do obrotu sprzętu. Na gruncie ustawy dotychczasowej wprowadzający sprzęt zobowiązany był do liczenia poziomów zbierania w stosunku do masy sprzętu wprowadzonego do obrotu na terytorium kraju w poprzednim roku kalendarzowym.

¹³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 31 grudnia 2010 r. w sprawie minimalnych rocznych poziomów zbierania zużytego sprzętu (Dz.U. z 2011 r., nr 3, poz. 5).

wprowadzonego do obrotu sprzętu albo 85% masy zużytego sprzętu wytworzonego na terytorium kraju. Ponadto warto zaakcentować, że dotychczasowa ustawa wspomnianym obowiązkiem obciążała jedynie wprowadzających sprzęt przeznaczony wyłącznie dla gospodarstw domowych, co wprost wynikało z art. 27a dotychczasowej ustawy¹⁴. Natomiast przepisy nowej u.z.s.e.e. wskazują, że poziom zbierania zużytego sprzętu obowiązywał będzie także względem sprzętu innego pochodzenia. Nastąpiło zatem zrównanie obowiązków wprowadzających sprzęt względem tych dwóch grup. Ustawodawca bowiem wskazał, że obowiązek zorganizowania i sfinansowania zbierania oraz przetwarzania zużytego sprzętu obciąża zarówno wprowadzających sprzęt przeznaczony do gospodarstw domowych, jak i wprowadzających sprzęt inny niż przeznaczony dla gospodarstw domowych¹⁵.

Poziomy odzysku i recyklingu

Warto zwrócić uwagę, że zmianie ulegną również poziomy odzysku i recyklingu, co jest skorelowane przede wszystkim ze zmianą liczby grup sprzętu. Niebagatelny wpływ na omawianą modyfikację wywarło również uwzględnienie, w wysokości poziomu odzysku i recyklingu, ponownego użycia. W dalszym ciągu wysokość poziomów jest uzależniona od rodzaju zużytego sprzętu, co zostało uwypuklone poprzez różnicowanie tych poziomów w zależności od przynależności do poszczególnych grup¹⁶. Podkreślenia wymaga to, że od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2017 r. wprowadzający sprzęt jest obowiązany osiągnąć poziom wyższe niż dotychczas, co zostało zobrazowane w tabeli 2. Po pierwsze, dla zużytego sprzętu powstałego z wielkogabarytowych urządzeń gospodarstwa domowego i automatów wydających poziom odzysku powinien wynosić 85% masy zużytego sprzętu (dotychczas 80%), zaś poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu – 80% masy zużytego sprzętu (dotychczasowy poziom recyklingu: 75%). W drugiej kolejności warto zasygnalizować, że dla zużytego sprzętu informatycznego, telekomunikacyjnego i konsumenckiego oraz paneli fotowoltaicznych wymagany poziom odzysku zwiększono z 75%

¹⁴ M. Duczmał, w: *Ustawa o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym. Komentarz*, red. M. Duczmał, wyd. 1, Warszawa 2009, s. 225.

¹⁵ Artykuł 18 i 19 u.z.s.e.e.

¹⁶ E. Badowska-Domagala, M. Górski, w: *Prawo ochrony środowiska*, s. 359.

do 80% masy zużytego sprzętu, natomiast poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu z 65% do 70% masy zużytego sprzętu. Względem sprzętów należących do innych grup niż wyodrębnione powyżej ustalono poziom odzysku w wysokości 75% masy zużytego sprzętu, natomiast poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu w wysokości 55% masy zużytego sprzętu, co wynika z danych zawartych w tabelach 1 i 2. W konsekwencji oba poziomy wzrosły o 5 punktów procentowych względem dotychczas obowiązujących przepisów. Ponadto, należy podkreślić, iż przed dniem 1 stycznia 2016 r. wspomniane w poprzednim zdaniu wysokości analizowanych poziomów nie obejmowały swoim zakresem wyrobów medycznych. Warto zasygnalizować, że poziom recyklingu lamp wyładowczych pozostał na niezmiennym poziomie 80% masy tych lamp. Co istotne, także w tej sytuacji zauważalna jest zatem tendencja do podwyższania poziomu odzysku i recyklingu połączona z przysługującą wprowadzającym sprzęt możliwością stopniowego ich wprowadzania.

Tabela 1. Przedstawienie poziomów odzysku i recyklingu obowiązujących do 31 grudnia 2015 r.

Grupy sprzętów	Wielkogabarytowe urządzenia gospodarstwa domowego oraz automaty do wydawania	Sprzęt teleinformatyczny, telekomunikacyjny oraz audio-wizualny	Małogabarytowe urządzenia gospodarstwa domowego, sprzęt oświetleniowy, narzędzia elektryczne i elektroniczne (z wyjątkiem wielkogabarytowych, stacjonarnych narzędzi przemysłowych), zabawki, sprzęt rekreacyjny i sportowy, przyrządy do nadzoru i kontroli	Zużyte gazowe lampy wyładowcze
poziom odzysku (% masy zużytego sprzętu)	80	75	70	–
poziom recyklingu (% masy zużytego sprzętu)	75	65	50	80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w art. 30 dotychczasowej ustawy.

Tabela 2. Przedstawienie poziomów odzysku i recyklingu obowiązujących od 1 stycznia 2016 r. do 31 grudnia 2017 r.

Grupy sprzętów	Wielkogabarytowe urządzenia gospodarstwa domowego oraz automaty wydające	Sprzęt informacyjny, telekomunikacyjny konsumencki oraz panele fotowoltaiczne	Małogabarytowe urządzenia gospodarstwa domowego, sprzęt oświetleniowy, narzędzia elektryczne i elektroniczne (z wyjątkiem wielkogabarytowych, stacjonarnych narzędzi przemysłowych), zabawki, sprzęt rekreacyjny i sportowy, wyroby medyczne (z wyjątkiem wszelkich wyrobów wszczepionych i zainfekowanych) oraz przyrządy do monitorowania i kontroli	Zużyte gazowe lampy wyładowcze
poziom odzysku (% masy zużytego sprzętu)	85	80	75	–
poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (% masy zużytego sprzętu)	80	70	55	80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w art. 115 u.z.s.e.e.

Tabela 3. Przedstawienie poziomów odzysku i recyklingu obowiązujących od 1 stycznia 2018 r.

Grupy sprzętów	Sprzęt działający na zasadzie wymiany temperatury, sprzęt wielkogabarytowy, którego którykolwiek z zewnętrznych wymiarów przekracza 50 cm	Ekrany, monitory i sprzęt zawierający ekrany o powierzchni większej niż 100 cm ²	Sprzęt małogabarytowy, którego żaden z zewnętrznych wymiarów nie przekracza 50 cm oraz małogabarytowy sprzęt informatyczny i telekomunikacyjny, którego żaden z wymiarów nie przekracza 50 cm	Lampy
poziom odzysku (% masy zużytego sprzętu)	85	80	75	–
poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu (% masy zużytego sprzętu)	80	70	55	80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zawartych w art. 21 u.z.s.e.e.

Pozycja autoryzowanego przedstawiciela

W świetle nowej regulacji prawnej obowiązki wprowadzającego sprzęt elektryczny i elektroniczny w Polsce może przejąć autoryzowany przedstawiciel¹⁷. Wówczas przepisy u.z.s.e.e. dotyczące wprowadzającego sprzęt stosuje się do wspomnianego przedstawiciela. Z uwagi na fakt, iż pojęcie to stanowi novum, zostanie poddane krótkiej analizie. Producent nieposiadający siedziby na terytorium Polski, sprzedający sprzęt na tym terytorium za pomocą środków porozumiewania się na odległość jest bowiem zobowiązany do ustanowienia autoryzowanego przedstawiciela. Ustawodawca określa również sytuacje, w których producentowi przysługuje prawo do jego wyznaczenia¹⁸. Autoryzowanym przedstawicielem może zostać zarówno osoba fizyczna, jak i jednostka organizacyjna niemająca osobowości prawnej lub osoba prawna, mające siedzibę na terytorium kraju, w tym organizacje odzysku sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Taki przedstawiciel, działający w imieniu i na rzecz producenta, odpowiada za wypełnienie obowiązków określonych dla wprowadzającego sprzęt, związanych z organizacją i finansowaniem zbierania, przetwarzania i odzysku zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Co istotne, ustanowienie autoryzowanego przedstawiciela przez producenta jest tożsame z działaniem producenta wyłącznie za pośrednictwem takiego przedstawiciela. Warto zwrócić uwagę, że konstrukcja odpowiedzialności autoryzowanego przedstawiciela kształtuje się podobnie, jak ma to miejsce w przypadku odpowiedzialności wprowadzającego sprzęt. Wykonywanie bowiem obowiązków określonych w u.z.s.e.e. dla wpro-

¹⁷ Autoryzowany przedstawiciel wykonuje obowiązki wprowadzającego sprzęt określone w u.z.s.e.e. za pośrednictwem organizacji odzysku sprzętu elektrycznego i elektronicznego, z wyłączeniem obowiązków, o których mowa w art. 12 (umieszczanie numeru rejestrowego na fakturach), art. 13 (dołączanie do sprzętu stosownych informacji, np. o potencjalnych skutkach dla środowiska i zdrowia ludzi wynikających z obecności w sprzęcie niebezpiecznych substancji, mieszanin oraz części składowych), art. 14 (oznakowanie sprzętu symbolem selektywnego zbierania), art. 17 (opracowywanie informacji dotyczących ponownego użycia i przetwarzania zużytego sprzętu), art. 22 ust. 1 i 3 (prowadzenie dodatkowej ewidencji obejmującej informacje o masie wprowadzonego do obrotu sprzętu oraz jej przechowywanie przez 5 lat, licząc od końca roku kalendarzowego, którego dotyczą) i art. 84 (obowiązek wpisu do właściwego rejestru) u.z.s.e.e.

¹⁸ Zgodnie z art. 4 pkt 11 lit. a-c. u.z.s.e.e. dotyczą one producentów, którzy mają siedzibę na terytorium innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej i produkują sprzęt lub wprowadzają go na rynek pod własną nazwą lub znakiem towarowym na terytorium tego państwa członkowskiego, zaprojektowany lub wyprodukowany dla nich, albo pod własną nazwą lub znakiem towarowym odsprzedają na terytorium tego państwa członkowskiego sprzęt wytworzony przez inne podmioty, albo w ramach działalności handlowej, odpłatnie lub nieodpłatnie, dostarczają sprzęt w celu jego dystrybucji, konsumpcji lub używania po raz pierwszy na rynku tego państwa członkowskiego z państwa niebędącego krajem należącym do Unii Europejskiej lub z innego państwa członkowskiego.

wadzającego sprzęt za pośrednictwem organizacji odzysku zużytego sprzętu nie zwalnia autoryzowanego przedstawiciela z odpowiedzialności za realizację tych obowiązków. Podkreślenia wymaga również to, że nieznana dotychczas kategoria podmiotów autoryzowanych przedstawicieli podlega wpisowi do rejestru podmiotów wprowadzających produkty, produkty w opakowaniach i gospodarujących odpadami, o którym mowa w ustawie z 14 grudnia 2012 r. o odpadach¹⁹. Jednak do czasu utworzenia takiego rejestru prowadzenie rejestru autoryzowanych przedstawicieli należy do zadań Głównego Inspektora Ochrony Środowiska. W kontekście rejestru warto podkreślić, że zamieszcza on na swojej stronie internetowej hiperłącza do rejestrów prowadzonych w innych niż Rzeczpospolita Polska państwach członkowskich w celu ułatwienia rejestracji we wszystkich państwach członkowskich. Rozwiązanie to ma na celu doprowadzenie do szeroko pojętej harmonizacji rejestrów, które są prowadzone w państwach członkowskich Unii Europejskiej. Wspomniana harmonizacja powinna odnosić się zarówno do zawartości formatu, jak i częstotliwości przekazywania informacji od przedsiębiorców²⁰.

Usprawniony system pozbywania się zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego

W nowej u.z.s.e.e. znalazło się wiele przepisów mających na celu ułatwienie pozbywania się elektroodpadów. Jako przykład należy w tym miejscu wskazać zobowiązanie dystrybutorów prowadzących jednostkę handlu detalicznego przeznaczoną do sprzedaży sprzętu przeznaczonego dla gospodarstw domowych o powierzchni sprzedaży wynoszącej co najmniej 400 m² do nieodpłatnego przyjęcia małogabarytowego zużytego sprzętu z gospodarstw domowych, o którym mowa w art. 37 ust. 3 u.z.s.e.e. Jedynym warunkiem wymaganym do powstania wspomnianego obowiązku są zewnętrzne wymiary sprzętu, bowiem żaden z nich nie może przekraczać 25 cm. Ponadto należy podkreślić, że fakt zakupu nowego sprzętu przeznaczonego dla gospodarstw domowych pozostaje wówczas bez znaczenia (nowością jest brak konieczności zakupu nowego urządzenia). Warto wspomnieć, że do tej pory sprzedawcy detaliczni i hurtowi przy sprzedaży sprzętu przeznaczonego dla gospodarstw domowych byli zobowiązani co prawda

¹⁹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.).

²⁰ Materiał źródłowy strony internetowej (data dostępu 2.01.2016): http://www.mos.gov.pl/g2/big/2013_01/7cf6b5293e017ab75b41324275d3a734.pdf

do nieodpłatnego przyjęcia zużytego sprzętu, jednak w ilości nie większej niż sprzedawany nowy sprzęt, jeżeli zużyty sprzęt był tego samego rodzaju. Aktualnie dystrybutor ma obowiązek nieodpłatnego odebrania elektroodpadów pochodzących z gospodarstw domowych w punkcie sprzedaży, w przypadku gdy sprzęt jest tego samego rodzaju i pełni te same funkcje co sprzęt sprzedawany. Należy zaakcentować, że ustawodawca zrezygnował z przesłanki ilościowej wyrażanej zwrotem „w ilości nie większej niż sprzedawany nowy sprzęt”.

Innym przejawem, łatwiejszego niż dotychczas, pozbycia się zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego jest regulacja wskazująca, że dystrybutor, dostarczając nabywcy sprzęt przeznaczony dla gospodarstw domowych, zobowiązany będzie do nieodpłatnego odbioru zużytego sprzętu pochodzącego z gospodarstw domowych w miejscu dostawy tego sprzętu, o ile zużyty sprzęt jest tego samego rodzaju i pełnił te same funkcje co sprzęt dostarczony. Nowe przepisy wskazują wprost, w przeciwieństwie do poprzedniego stanu prawnego, że odbiór ma być nieodpłatny. W konsekwencji uniemożliwi to pobieranie przez sprzedawców dodatkowych opłat z tego tytułu. Nieodpłatne przyjęcie zużytego sprzętu przez dystrybutorów w miejscu dostawy nowego oznacza zupełną zmianę systemu zbiórki sprzętu. Pozwoli to na zredukowanie liczby nielegalnych demontaży do punktów skupu złomu czy też pozbywania się elektroodpadów w miejscach niedozwolonych. Wiele nowych rozwiązań z zakresu gospodarowania zużyтым sprzętem elektrycznym i elektronicznym wywiera pozytywny wpływ na redukcję różnorodnych nielegalnych działań z tym związanych. Zostały one wprowadzone z uwagi na problem „szarej strefy” na polskim rynku elektroodpadów, który przejawia się przede wszystkim w produkowaniu fikcyjnych dokumentów potwierdzających przetworzenie odpadów bez rzeczywistego zebrania okresowej ilości zużytego sprzętu, czyli tzw. handel kwitami²¹.

Co istotne, od 1 stycznia 2016 r. na sprzedawcach ciąży obowiązek informowania poprzez umieszczenie w widocznym miejscu w punkcie sprzedaży informacji o zasadach przyjmowania zużytego sprzętu. Natomiast sprzedawcy udostępniający na rynku sprzęt za pomocą środków porozumiewania się na

²¹ M. Tomczak, *Funkcjonowanie ZSEE w Polsce*, „Recykling” 2013, nr 10, s. 53–54. Według informacji zawartych w raporcie PricewaterhouseCoopers2, w Polsce w 2010 r. do systemu recyklingu ZSEE trafiło tylko 29% całej masy, jaką wytworzyli w tym czasie konsumenci, co oznacza, że aż 100 tys. ton szkodliwych elektroodpadów nie zostało przetworzonych w sposób bezpieczny dla środowiska (materiał źródłowy strony internetowej: <http://e-czytelnia.abrys.pl/dodatek-specjalny/2013-1-675/dodatek-specjalny-7879/projekt-elektroodpady-w-dobre-rece-16189>, dostęp 6.02.2015).

odległość również zostali zobowiązani do przekazania tych informacji w sposób umożliwiający zapoznanie się z nimi, w szczególności na stronie internetowej lub w formie komunikatu.

Zbieranie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego

Należy podkreślić, że w nowej u.z.s.e.e. umieszczony został zakaz zbierania niekompletnego zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz części z niego pochodzących, skierowany do podmiotów innych niż dystrybutorzy prowadzący jednostkę handlu detalicznego o powierzchni sprzedaży wynoszącej co najmniej 400 m², poświęconej sprzedaży sprzętu przeznaczonego dla gospodarstw domowych, prowadzący zakład przetwarzania, czy też odbierający odpady komunalne od właścicieli nieruchomości lub prowadzący punkt selektywnego zbierania odpadów komunalnych²². Regulacja ta również wprowadzona została w celu efektywniejszego zminimalizowania nielegalnego demontażu zużytego sprzętu powodowanego chęcią uzyskania zysku ze sprzedaży odpadów do tzw. punktów skupu złomu. Zbierający sprzęt, podobnie jak dystrybutorzy, zostali zobowiązani do informowania. Ta grupa podmiotów, zgodnie z art. 35 ust. 3 u.z.s.e.e., powinna umieszczać w widocznym miejscu informacje o analizowanym zakazie zbierania niekompletnych elektrośmieci.

Przemieszczanie używanego sprzętu

Analizując najnowsze zmiany w gospodarowaniu elektroodpadami, należy zwrócić uwagę na przemieszczanie używanego sprzętu. W przypadku przemieszczania używanego sprzętu, co do którego zachodzi podejrzenie, że jest on zużytym sprzętem, nakłada się na posiadacza organizującego to przemieszczanie pewne obowiązki. Podstawowym z nich jest wykazanie, że używany sprzęt nie jest zużytym sprzętem. Takie sformułowanie zostało wprowadzone przez ustawodawcę celem ograniczenia nielegalnego transportu odpadów, które deklarowane są jako sprzęt. Ponadto powinno się to przyczynić do wyeliminowania niebezpiecznych substancji wykorzystywanych podczas produkcji urządzeń. Jednocześnie zwiększone zostaną poziomy odzyskiwania i unieszkodliwiania. Wprowadzony obowiązek wykazania opiera się na przedstawieniu stosownej dokumentacji

²² Artykuł 35 u.z.s.e.e.

poświadczającej transport produktu. Zgodnie z art. 80 ust. 2 pkt 1 u.z.s.e.e. posiadacz używanego sprzętu organizujący jego przemieszczanie udostępnia: kopie dokumentów nabycia używanego sprzętu potwierdzające jego funkcjonalność i przeznaczenie do bezpośredniego, ponownego użycia, dowód oceny lub badań w postaci kopii dokumentacji dla każdego używanego sprzętu znajdującego się w przesyłce wraz z protokołem oraz dokument transportowy. Ponadto posiadacz używanego sprzętu organizujący jego przemieszczanie udostępnia swoje oświadczenie, że używany sprzęt oraz przewożone z nim rzeczy nie są odpadem wraz ze wskazaniem zakresu odpowiedzialności związanej z przemieszczaniem. Reasumując, przemieszczanie zużytego sprzętu ma zostać ograniczone wyłącznie do sprzętu używanego, który jest sprawny²³.

Modyfikacje definicji legalnych

Należy zasygnalizować, iż nowa u.z.s.e.e. modyfikuje wiele definicji wprowadzonych ustawą dotychczasową. Przykładowo ma to miejsce w przypadku definicji zakładu przetwarzania, która na gruncie aktualnie obowiązującego stanu prawnego została rozszerzona o działalność w zakresie przygotowania do ponownego użycia²⁴. Pozostając w tematyce zakładu przetwarzania, warto również zwrócić uwagę na doprecyzowanie przepisów prawnych dotyczących jego wyposażenia. Element wyposażenia w postaci urządzenia ważącego do ustalenia masy odpadów od 1 stycznia 2016 r. został bowiem zastąpiony legalizowanym urządzeniem ważącym do ustalenia masy przyjętego zużytego sprzętu oraz masy odpadów z niego powstałych. Urządzenie to powinno umożliwiać wykonanie zbiorczego, elektronicznego wydruku wszystkich dokonywanych ważen, co ma fundamentalne znaczenie dla możliwości kontrolowania tej czynności. Ponadto, celem wyeliminowania przetwarzania w instalacjach nieprzystosowanych do tego pod względem technologicznym ustawodawca wprowadził nowe składniki wyposażenia zakładu przetwarzania. Jednym z nich są instalacje umożliwiające przetworzenie zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego powstałego z poszczególnych grup sprzętu przetwarzanego w danym zakładzie przetwarzania. Drugim zaś, niezwykle precyzyjnie określonym składnikiem zakładów przetwarzających sprzęt chłodniczy, są instalacje umożliwiające wyeliminowanie

²³ Z. Bukowski, *Prawo gospodarki...*, s. 207.

²⁴ Por. art. 3 ust. 1 pkt 15 dotychczasowej ustawy oraz art. 4 pkt 22 u.z.s.e.e.

wanie substancji zubożających warstwę ozonową lub fluorowanych gazów cieplarnianych o współczynniku globalnego ocieplenia (GWP) powyżej 15, w tym gazów znajdujących się w piankach i obiegach chłodniczych, przez właściwe ich odzyskanie i odpowiednie ich oczyszczenie lub zniszczenie, zgodnie z ustawą z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych²⁵.

Warto zwrócić uwagę, że nie wszystkie z nowych regulacji zostały przez ustawodawcę rozbudowane i doprecyzowane. Niektóre z definicji wprowadzonych do u.z.s.e.e. zostały bowiem uproszczone, tak jak w przypadku pojęcia „zbierający zużyty sprzęt”. Od 1 stycznia 2016 r. jest nim bowiem podmiot wykonujący działalność gospodarczą w zakresie zbierania sprzętu, który posiada stosowną decyzję w zakresie gospodarki odpadami zezwalającą na zbierania elektroodpadów²⁶.

Zakończenie

Reasumując, okres prawie 10 lat obowiązywania dotychczasowej ustawy wypuklił szereg problemów i nieprawidłowości w funkcjonowaniu krajowego systemu odzysku i recyklingu. Krytykowano ją przede wszystkim za brak warunków dla uczciwej konkurencji oraz niezapewnienie warunków rozwoju rynku opartego na standardach obowiązujących w Unii Europejskiej. Stało się to idealnym podłożem dla stworzenia nowej u.z.s.e.e. Nie należy zapominać, że jednym z głównych bodźców do jej stworzenia była również konieczność transpozycji unijnej dyrektywy 2012/19/UE. Jednak niebagatelny wpływ na to miała również konieczność stworzenia systemu do efektywnego zwalczania szarej strefy w gospodarce elektroodpadami, która stale się rozwija. Z tego też względu niezwykle istotne są instytucje i instrumenty prawne zwalczające nielegalne działania z tym związane, których liczbę w nowej u.z.s.e.e. zwiększono względem stanu dotychczasowego. Przejawem zwiększonego stopnia ochrony jest przede wszystkim omówione ograniczenie nielegalnego transportu odpadów deklarowanych jako sprzęt, czy też zakaz zbierania niekompletnego zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego oraz części z niego pochodzących. Te i wiele innych

²⁵ Ustawa z dnia 15 maja 2015 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową oraz o niektórych fluorowanych gazach cieplarnianych (Dz.U. z 2015 r., poz. 881).

²⁶ Por. art. 3 ust. 1 pkt 13 dotychczasowej ustawy oraz art. 4 pkt 23 u.z.s.e.e.

nowych regulacji prawnych ma na celu walkę m.in z fikcyjnym raportowaniem wielkości zebranego zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego. Tytułem podsumowania należy podkreślić, że niewłaściwe gospodarowanie elektroodpadami przez użytkowników, poprzez ich magazynowanie w miejscach do tego nieprzeznaczonych, dokonywanie samodzielnej rozbiórki i nieprzekazywanie wykwalifikowanym zakładom przetwarzania, powoduje uwalnianie się niebezpiecznych substancji²⁷ do środowiska naturalnego. W konsekwencji ma to kluczowe znaczenie z punktu widzenia wymagań prawa ochrony środowiska. Z tego względu stworzenie nowej u.z.s.e.e. wydaje się być w pełni uzasadnione. Jednak pokonanie tych problemów może nastąpić tylko dzięki działaniom o charakterze informacyjno-edukacyjnym, zmieniającym świadomość społeczeństwa, ustawodawstwo zaś pełni w tym wypadku jedynie rolę pomocniczą.

THE NEW ACT ON WASTE ELECTRICAL AND ELECTRONIC EQUIPMENT – SELECTED CHANGES

This study highlights key changes in the management of electrowaste system, which entered into force on 1 January 2016. The purpose of these considerations is the in-depth analysis of the current legal status in reference to waste electrical and electronic equipment and comparing it with previous solutions.

Keywords: waste electrical and electronic equipment, electrowaste, the new act on waste electrical and electronic equipment

²⁷ Należą do nich metale ciężkie, takie jak rtęć, kadm, ołów i chrom, oraz związki chlorowcowe, bromowane substancje ograniczające palność, azbest i arsenik, które zawarte są w komponentach zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego (P. Korzeniowski, *Model prawny systemu gospodarki odpadami. Studium administracyjno-prawne*, wyd. 1, Łódź 2014, s. 409).